

УДК 368.5

СТРАХУВАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В СОТ

Пушко Р.О.

*Луганський національний університет, м. Луганськ, Україна
E-mail: firelion@poisk.lg.ua*

У даній статті визначено проблеми державної підтримки сільського господарства за умов членства України в СОТ. З'ясовано, що страхування входить до основних напрямів державного захисту аграрного сектору національної економіки. Досліджено стан реалізації заходів щодо внутрішньої підтримки сільського господарства.

Ключові слова: сільськогосподарське страхування, аграрний сектор, СОТ, державна підтримка, глобалізація.

Постановка проблеми.

Сільськогосподарське виробництво – один із найризикованіших видів підприємницької діяльності. Ризиковість аграрного бізнесу визначає низка факторів: сезонність виробництва, залежність від погодних і кліматичних умов, тривалий період обороту капіталу, велика складність зміни асортименту продукції та технології тощо. Страхування сільгосппродукції є одним із шляхів мінімізації ризиків. В умовах членства України в СОТ страхування почало виступати елементом державної підтримки сільського господарства, що потребує більш детального наукового висвітлення даної теми.

Аналіз досліджень і публікацій.

Проблемам розвитку сільського господарства України при вступі до СОТ були присвячені роботи Амбросова В., Гудзь О., Дем'яненка М., Дем'яненка С., Кваши С., Кобути І., Онегіної В., Шолойко А., які займалися дослідженням розвитку сільського господарства в Україні при вступі до СОТ та проблемами державного регулювання аграрного сектору.

Разом з тим, держава, підтримуючи сільськогосподарське страхування, опосередковано підтримує й сільське господарство, що особливо актуально в умовах членства України в СОТ, оскільки підтримка через страхування належить до заходів “зеленої скриньки”, тобто таких, що не підлягають обмеженню. Саме з цього приводу слід ґрунтовно проаналізувати використання системи страхування.

Метою статті є розгляд страхування як своєрідного елементу державної підтримки сільського господарства в умовах членства України в СОТ. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання, як з'ясування основних напрямів використання страхування для підтримки сільськогосподарського виробництва з боку держави з урахуванням вимог СОТ.

Виклад основного матеріалу.

За сучасних умов розвитку вітчизняної економіки надзвичайно важливого значення набувають формування, розробка й застосування таких підходів щодо державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності АПК України, які б відповідали вимогам СОТ і забезпечували достатній рівень захисту національного агропродовольчого виробництва.

СТРАХУВАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В СОТ

Нині виникає об'єктивна потреба у визначенні обсягів, напрямів та меж бюджетного фінансування відповідно до вимог СОТ, повноправним членом якої Україна стала в травні 2008 р. Глобалізація світової економіки та вступ України до СОТ поставили перед вітчизняним сільським господарством завдання з нарощування обсягів виробництва, розширення асортименту, підвищення якості й конкурентноздатності продукції для забезпечення вітчизняним виробникам домінуючого становища на внутрішньому ринку, а також надання їм можливості експортувати продукцію.

Страховий захист сільськогосподарського виробництва скрізь у світі є оптимальним способом забезпечення безперервності, збалансованості та стабільності розвитку аграрного ринку та одним із ефективних методів повернення збитків в аграрному секторі, оскільки страхові компанії заздалегідь формують необхідні резерви для майбутніх виплат, не вдаючись до зовнішніх і внутрішніх позик. Основна мета страхування сільськогосподарських ризиків – це часткова чи повна компенсація суб'єкту господарювання збитків через несприятливі, в основному, природні явища. Об'єктивна економічна необхідність використання страхування в сільському господарстві пояснюється недостатніми можливостями держави й ринку щодо забезпечення широкої маневреності фінансовими ресурсами господарюючих суб'єктів.

Наразі необхідним є реформування механізму надання державної підтримки відповідно до принципів СОТ. Пошук оптимальних шляхів для удосконалення підтримки сільського господарства й моніторинг зобов'язань, прийнятих у рамках СОТ, є одним із головних аспектів співпраці департаменту із відповідними структурними підрозділами Мінагрополітики.

Для реалізації переваг і нейтралізації можливих ризиків членства країни в СОТ опрацювання заходів аграрної політики має базуватися на визнанні об'єктивної необхідності державної підтримки аграрного сектору на сучасному етапі його розвитку й може бути забезпеченим за умов:

- ретельного узгодження заходів аграрної політики, програм державної підтримки сільського господарства із вимогами СОТ, використання тих можливостей у забезпеченні державної підтримки, що передбачені угодами СОТ, зокрема, Угодою про сільське господарство;

- урахування досвіду інших країн з адаптації державної підтримки аграрного сектору до вимог СОТ [2, с. 157].

Як і всі країни – члени СОТ, Україна не має обмежень на так звані «зелені» програми внутрішньої підтримки сільського господарства, вплив яких на торгівлю відсутній або мінімальний, за умови, що ці програми відповідають вимогам, зазначеним в Угоді СОТ про сільське господарство. Отже, погоджений рівень державної підтримки сільського господарства, за умов певного реформування механізму надання такої допомоги, яка передбачає достатні можливості для захисту вітчизняного агропромислового комплексу в умовах членства у СОТ, є відповідним сучасним потребам.

Заходи із внутрішньої підтримки сільського господарства, за класифікацією СОТ, включають до «жовтої», «синьої» та «зеленої скриньки». До «жовтої скриньки» відносять підтримку ринкових цін, прями виплати виробникам відповідно до видів сільськогосподарської продукції та неспецифіковані субсидії. Саме ці заходи підтримки підпадають під зобов'язання щодо скорочення. Їх оцінку здійснюють на основі показника сукупного виміру підтримки (СВП). Так,

для України найбільший обсяг внутрішньої підтримки в базовому періоді (у середньому за 2004-2006 рр.) був визначений на рівні 609,5 млн дол. США. Цей рівень становить приблизно 165 дол. США на одного зайнятого у сільському господарстві, 164 дол. США на 1 га сільськогосподарських угідь. У Польщі при вступі до СОТ максимальний рівень СВП був визначений у 923 дол. США на одного зайнятого, 226 дол. США на 1 га, у Чехії – 1443 дол.США та 168 дол. відповідно [1, с. 18].

До «синьої скриньки» відносять і внутрішню підтримку, пов'язану з конкретним товаром, якщо вона не перевищує 5% загальної вартості базового сільськогосподарського товару, а також прямі виплати за програмами обмеження виробництва, що прив'язані до конкретних площ та врожаїв або чітко визначеної кількості голів у тваринництві.

На сьогоднішній день з метою підвищення результативності надання бюджетного фінансування перелік програм державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників необхідно переглянути й забезпечити відповідність заходів державної підтримки умовам «зеленої скриньки».

Заходи «зеленої скриньки» включають: державні дослідницькі програми, програми боротьби зі шкідниками та захворюваннями, послуги з навчання, розповсюдження інформації та консультативні послуги, послуги з інспектування, маркетингу та просування товару на ринок, зокрема, інформації про ринок, послуги з інфраструктури, виплати за програмами охорони навколишнього середовища тощо. Вони не повинні справляти спотворювального впливу на торгівлю чи на виробництво, а підтримка повинна надаватися через урядові програми, що фінансуються за рахунок державного бюджету [1, с. 19].

Аргументом на користь збереження непрямой підтримки сільськогосподарських виробників за рахунок податків виступає нестабільність політичного процесу, значна залежність від нього структури видатків бюджету, що зумовлює непередбачуваність і відсутність системності в бюджетній підтримці аграрного сектору.

Фінансову підтримку агропромислових підприємств, що перебувають у складних кліматичних умовах, потрібно надавати визначаючи суму виплат незалежно від обсягів виробництва й використання ресурсів у наступних роках після базового. Ця підтримка, а також формування державних резервів при закупівлі урядом продовольства за поточними ринковими цінами не підпадають під скорочення відповідно до вимог СОТ.

Крім того, існує ще низка видів державної підтримки сільського господарства, які мають бути реформовані під «зелену скриньку». До їх складу включають: селекцію у тваринництві й рослинництві, фінансову підтримку доходів виробників сільськогосподарської продукції, часткову компенсацію вартості складної сільськогосподарської техніки та страхових премій, а також інтервенційні операції та закупівлі сільгосппродукції до резервного фонду [1, с. 22].

Вступивши до СОТ, Україна прийняла зобов'язання з обсягу заходів підтримки «жовтої скриньки» й отримала резерви зі збільшення державної підтримки за рахунок «зеленої скриньки» й модифікації надання податкових пільг.

На сучасному етапі підтримка сільськогосподарських товаровиробників передбачає використання фіксованого сільськогосподарського податку та пільг з

ПДВ. В Україні вони включаються до СВП. Щодо скасування пільгового режиму оподаткування, то воно, на наш погляд, є недоцільним, оскільки тоді суттєво знизиться підтримка аграріїв, погіршаться фінансові результати їх діяльності, а оптимальнішим буде запровадження диференційованих ставок ПДВ. Також необхідним є застосування пільгової ставки ПДВ щодо операцій з постачання власної продукції сільськогосподарськими товаровиробниками.

Висновки. Україна вступила до СОТ напередодні світової економічної кризи й, до того ж, не на зовсім зручних умовах, тому отримати максимальний ефект від своєї присутності в організації не змогла. Також слід відзначити, що практично вся продукція, яка продається на вітчизняних ринках, виготовлена за межами України. Тобто, за час перебування України в СОТ відбулася колосальна експансія закордонних виробників на українській території та захоплення її економічного простору. Це позначається на наповнюваності держбюджету та сприяє втраті технологічності виробництва з погляду вимог ринку та конкурентоспроможності, кваліфікації робочої сили. Отже, український ринок страхування сільського господарства продовжує перебувати на стадії формування: триває постійне удосконалення законодавчо-нормативної бази, відбуваються зміни в діяльності органів державного регулювання й нагляду за страховою діяльністю.

Подальше дослідження буде ґрунтуватися на більш детальному аналізі аспектів, які впливають на розвиток страхування аграрного сектору національної економіки.

Список літератури

1. Амбросов В.Я. Забезпечення державної підтримки сільськогосподарського виробництва в умовах членства України у СОТ/ В.Я. Амбросов, В.М. Онегіна // Економіка АПК. – 2009. – № 2. – С. 15-22.
2. Шолойко А.С. Страхування як елемент державної підтримки сільськогосподарського виробництва в умовах членства України в СОТ/ А.С. Шолойко // Облік і фінанси АПК: Науково-виробничий журнал. – 2010. – №4. – С. 155-158.

Поступила в редакцію 01.06.2012 г.

Пушко Р.А. Страхование как один из видов государственной поддержки сельского хозяйства при условии членства Украины в ВТО / Р.А. Пушко // Ученые записки ТНУ. Серия: Экономика и управление. – 2012. – Т. 25 (64), № 2. – С. 112-115.

В данной статье определены проблемы государственной поддержки сельского хозяйства при условии членства Украины в ВТО. Выяснено, что страхование относится к основным направлениям государственной защиты аграрного сектора национальной экономики. Исследовано состояние реализации программ внутренней поддержки сельского хозяйства.

Ключевые слова: сельскохозяйственное страхование, аграрный сектор, ВТО, государственная поддержка, глобализация.

Pushko R.A. Insurance as one of types of state support of agriculture on condition of membership of Ukraine in WTO / R.A. Pushko // Uchenye zapiski TNU. Series: Economy and management. – 2012. – Vol. 25 (64), № 2. – P. 112-115.

In this article the problems of state support of agriculture are certain on condition of membership of Ukraine in WTO. It is found out that insurance behave to basic directions of state defence of agrarian sector of national economy. The state of realization of the programs of internal support of agriculture is investigational.

Keywords: agricultural insurance, agrarian sector, WTO, state support, globalization.